

I двочас вежби

мр Владимир Балтић

Алгебарске структуре

Теоријски увод

Основне особине:

1°   *затвореност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y \in X;$$

Основне особине:

1° *затвореност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y \in X;$$

2° *асоцијативност* $*$ у X :

$$(\forall x, y, z \in X) \quad x * (y * z) = (x * y) * z;$$

Основне особине:

1° *затвореност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y \in X;$$

2° *асоцијативност* $*$ у X :

$$(\forall x, y, z \in X) \quad x * (y * z) = (x * y) * z;$$

3° постоји *неутралан елемент* $e \in X$ за $*$:

$$(\exists e \in X)(\forall x \in X) \quad x * e = e * x = x;$$

Основне особине:

1° *затвореност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y \in X;$$

2° *асоцијативност* $*$ у X :

$$(\forall x, y, z \in X) \quad x * (y * z) = (x * y) * z;$$

3° постоји *неутралан елемент* $e \in X$ за $*$:

$$(\exists e \in X)(\forall x \in X) \quad x * e = e * x = x;$$

4° $(\forall x \in X)$ постоји *инверзан елемент* $x' \in X$:

$$(\forall x \in X)(\exists x' \in X) \quad x * x' = x' * x = e,$$

Основне особине:

1° *затвореност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y \in X;$$

2° *асоцијативност* $*$ у X :

$$(\forall x, y, z \in X) \quad x * (y * z) = (x * y) * z;$$

3° постоји *неутралан елемент* $e \in X$ за $*$:

$$(\exists e \in X)(\forall x \in X) \quad x * e = e * x = x;$$

4° $(\forall x \in X)$ постоји *инверзан елемент* $x' \in X$:

$$(\forall x \in X)(\exists x' \in X) \quad x * x' = x' * x = e,$$

5° *комутативност* $*$ у X :

$$(\forall x, y \in X) \quad x * y = y * x$$

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
----	----------------

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
$1^\circ, 2^\circ$	<i>семигрупа</i>

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
$1^\circ, 2^\circ$	<i>семигрупа</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ$	<i>моноид</i>

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
$1^\circ, 2^\circ$	<i>семигрупа</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ$	<i>моноид</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 5^\circ$	<i>комутативан моноид</i>

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
$1^\circ, 2^\circ$	<i>семигрупа</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ$	<i>моноид</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 5^\circ$	<i>комутативан моноид</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 4^\circ$	<i>група</i>

Структура $(X, *)$, $X \neq \emptyset$ у зависности које особине има је:

1°	<i>групоид</i>
$1^\circ, 2^\circ$	<i>семигрупа</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ$	<i>моноид</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 5^\circ$	<i>комутативан моноид</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 4^\circ$	<i>група</i>
$1^\circ, 2^\circ, 3^\circ, 4^\circ, 5^\circ$	<i>Абелова група</i>

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

- 1° $(X, +)$ је Абелова група;
- 2° $(X, \cdot)$ је семигрупа;

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

2° $(X, \cdot)$ је семигрупа;

3° $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$, тј.
 $(\forall x, y, z \in X)$ важи

$$x \cdot (y + z) = x \cdot y + x \cdot z, \quad (x + y) \cdot z = x \cdot z + y \cdot z.$$

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

2° $(X, \cdot)$ је семигрупа;

3° $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$, тј.
 $(\forall x, y, z \in X)$ важи

$$x \cdot (y + z) = x \cdot y + x \cdot z, \quad (x + y) \cdot z = x \cdot z + y \cdot z.$$

Ако постоји неутралан елемент за $\cdot \Rightarrow$ *прстен са јединицом*.

$(X, +, \cdot)$ је *прстен* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

2° $(X, \cdot)$ је семигрупа;

3° $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$, тј.
 $(\forall x, y, z \in X)$ важи

$$x \cdot (y + z) = x \cdot y + x \cdot z, \quad (x + y) \cdot z = x \cdot z + y \cdot z.$$

Ако постоји неутралан елемент за $\cdot \Rightarrow$ *прстен са јединицом*.

Ако је $\cdot$ комутативна $\Rightarrow$ *комутативан прстен*.

$(X, +, \cdot)$ je *nože* ako je:

$(X, +, \cdot)$ је *поље* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

$(X, +, \cdot)$ је *поље* ако је:

- 1° $(X, +)$ је Абелова група;
- 2° $(X/\{0\}, \cdot)$ је Абелова група

$(X, +, \cdot)$ је *поље* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

2° $(X/\{0\}, \cdot)$ је Абелова група

(0 је н. ел. за операцију $+$);

$(X, +, \cdot)$ је *поље* ако је:

1° $(X, +)$ је Абелова група;

2° $(X/\{0\}, \cdot)$ је Абелова група

(0 је н. ел. за операцију $+$);

3° $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$.

Задаци

1. 1.33.

Испитати да ли је $(A, *)$ група ако је:

(1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\},$

(2) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}, x^2 + y^2 \neq 0\}$

и ако је $a * b = a \cdot b.$

Решение.   (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Решење.   (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Затвореност:

$$a = x + y\sqrt{2} \quad \text{и} \quad b = v + w\sqrt{2}.$$

Решење.   (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Затвореност:

$$a = x + y\sqrt{2} \quad \text{и} \quad b = v + w\sqrt{2}.$$

$$a * b = (x + y\sqrt{2}) \cdot (v + w\sqrt{2})$$

Решење.   (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Затвореност:

$$a = x + y\sqrt{2} \quad \text{и} \quad b = v + w\sqrt{2}.$$

$$\begin{aligned} a * b &= (x + y\sqrt{2}) \cdot (v + w\sqrt{2}) \\ &= xv + xw\sqrt{2} + yv\sqrt{2} + 2yw \end{aligned}$$

Решење.   (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Затвореност:

$$a = x + y\sqrt{2} \quad \text{и} \quad b = v + w\sqrt{2}.$$

$$\begin{aligned} a * b &= (x + y\sqrt{2}) \cdot (v + w\sqrt{2}) \\ &= xv + xw\sqrt{2} + yv\sqrt{2} + 2yw \\ &= (xv + 2yw) + (xw + yv)\sqrt{2}, \end{aligned}$$

Решение. (1) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}\}.$

Затвореност:

$$a = x + y\sqrt{2} \quad \text{и} \quad b = v + w\sqrt{2}.$$

$$\begin{aligned} a * b &= (x + y\sqrt{2}) \cdot (v + w\sqrt{2}) \\ &= xv + xw\sqrt{2} + yv\sqrt{2} + 2yw \\ &= (xv + 2yw) + (xw + yv)\sqrt{2}, \end{aligned}$$

$$x, y, v, w \in \mathbb{Q} \Rightarrow \begin{array}{l} xv + 2yw \in \mathbb{Q} \\ xw + yv \in \mathbb{Q} \end{array} \Rightarrow a * b \in A.$$

Асоцијативност:

се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a * (b * c) = a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c = (a * b) * c.$$

Асоцијативност:

се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a * (b * c) = a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c = (a * b) * c.$$

Неутралан елемент:

је $e = 1$:

$$1 * a = 1 \cdot a = a \quad \text{и} \quad a * 1 = a \cdot 1 = a.$$

Асоцијативност:

се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a * (b * c) = a \cdot (b \cdot c) = (a \cdot b) \cdot c = (a * b) * c.$$

Неутралан елемент:

је $e = 1$:

$$1 * a = 1 \cdot a = a \quad \text{и} \quad a * 1 = a \cdot 1 = a.$$

$e \in A$ јер је $e = 1 + 0 \cdot \sqrt{2}$, а $1, 0 \in \mathbb{Q}$.

Инверзан елемент:

За $a = x + y\sqrt{2}$ тражимо ин. ел. $a' = z + t\sqrt{2}$.

$$a * a' = a' * a = e$$

Инверзан елемент:

За $a = x + y\sqrt{2}$ тражимо ин. ел. $a' = z + t\sqrt{2}$.

$$a * a' = a' * a = e$$

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

Инверзан елемент:

За $a = x + y\sqrt{2}$ тражимо ин. ел. $a' = z + t\sqrt{2}$.

$$a * a' = a' * a = e$$

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

Одавде за $x = y = 0$, тј. за $a = 0$ добијамо $0 \cdot (z + t\sqrt{2}) = 1$, што је немогуће, па елемент $a = 0$ нема инверзан елемент.

Инверзан елемент:

За $a = x + y\sqrt{2}$ тражимо ин. ел. $a' = z + t\sqrt{2}$.

$$a * a' = a' * a = e$$

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

Одавде за $x = y = 0$, тј. за $a = 0$ добијамо $0 \cdot (z + t\sqrt{2}) = 1$, што је немогуће, па елемент $a = 0$ нема инверзан елемент.

Због овога дата структура НИЈЕ група.

Комутативност:

се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a * b = a \cdot b = b \cdot a = b * a.$$

Комутативност:

се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a * b = a \cdot b = b \cdot a = b * a.$$

Закључак:

$(A, *)$ није група.

$(A, *)$ је комутативан моноид.

$$(2) \quad A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}, x^2 + y^2 \neq 0\}.$$

(2) $A = \{x + y\sqrt{2} \mid x \in \mathbb{Q}, y \in \mathbb{Q}, x^2 + y^2 \neq 0\}.$

Аналогно као у (1) добијамо да је $*$ у A :

1° затворена (проверити и да је $a * b \neq 0$),

2° асоцијативна,

3° има н. ел. $e = 1$,

5° комутативна.

4° инверзан элемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

4° инверзан элемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$z + t\sqrt{2} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}}$$

4° инверзан элемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$\begin{aligned} z + t\sqrt{2} &= \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}} \\ &= \frac{x - y\sqrt{2}}{x^2 - 2y^2} = \frac{x}{x^2 - 2y^2} + \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \sqrt{2}. \end{aligned}$$

4° инверзан элемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$\begin{aligned} z + t\sqrt{2} &= \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}} \\ &= \frac{x - y\sqrt{2}}{x^2 - 2y^2} = \frac{x}{x^2 - 2y^2} + \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \sqrt{2}. \end{aligned}$$

$$x, y \in \mathbb{Q} \Rightarrow \frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \in \mathbb{Q}$$

4° инверзан елемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$\begin{aligned} z + t\sqrt{2} &= \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}} \\ &= \frac{x - y\sqrt{2}}{x^2 - 2y^2} = \frac{x}{x^2 - 2y^2} + \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \sqrt{2}. \end{aligned}$$

$x, y \in \mathbb{Q} \Rightarrow \frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \in \mathbb{Q}$ ($x^2 - 2y^2 \neq 0$ јер $x^2 - 2y^2 = 0 \Rightarrow \frac{x}{y} = \pm\sqrt{2} \in \mathbb{Q}$ контрадикција),

4° инверзан елемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$\begin{aligned} z + t\sqrt{2} &= \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}} \\ &= \frac{x - y\sqrt{2}}{x^2 - 2y^2} = \frac{x}{x^2 - 2y^2} + \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \sqrt{2}. \end{aligned}$$

$x, y \in \mathbb{Q} \Rightarrow \frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \in \mathbb{Q}$ ($x^2 - 2y^2 \neq 0$ јер $x^2 - 2y^2 = 0 \Rightarrow \frac{x}{y} = \pm\sqrt{2} \in \mathbb{Q}$ контрадикција), а $(x, y) \neq (0, 0) \Rightarrow a' = (\frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2}) \neq (0, 0)$.

4° инверзан елемент:

$$(x + y\sqrt{2}) \cdot (z + t\sqrt{2}) = (z + t\sqrt{2}) \cdot (x + y\sqrt{2}) = 1.$$

$$\begin{aligned} z + t\sqrt{2} &= \frac{1}{x + y\sqrt{2}} = \frac{1}{x + y\sqrt{2}} \cdot \frac{x - y\sqrt{2}}{x - y\sqrt{2}} \\ &= \frac{x - y\sqrt{2}}{x^2 - 2y^2} = \frac{x}{x^2 - 2y^2} + \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \sqrt{2}. \end{aligned}$$

$x, y \in \mathbb{Q} \Rightarrow \frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2} \in \mathbb{Q}$ ($x^2 - 2y^2 \neq 0$ јер $x^2 - 2y^2 = 0 \Rightarrow \frac{x}{y} = \pm\sqrt{2} \in \mathbb{Q}$ контрадикција), а $(x, y) \neq (0, 0) \Rightarrow a' = (\frac{x}{x^2 - 2y^2}, \frac{-y}{x^2 - 2y^2}) \neq (0, 0)$.

Стога инверзан елемент $a' \in A$.

Закључак:

$(A, *)$ је Абелова група.

2. 1.40.

Испитати да ли је $(A, *)$ група ако је
 $A = \mathbb{Q} \setminus \{-1\}$ и $a * b = a + b + a \cdot b$.

2. 1.40.

Испитати да ли је $(A, *)$ група ако је
 $A = \mathbb{Q} \setminus \{-1\}$ и $a * b = a + b + a \cdot b$.

Решење. Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

2. 1.40.

Испитати да ли је $(A, *)$ група ако је
 $A = \mathbb{Q} \setminus \{-1\}$ и $a * b = a + b + a \cdot b$.

Решење. Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

Треба још $a * b \neq -1$.

Пп. супротно да је $a * b = -1$.

Решење.   Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

Треба још $a * b \neq -1$.

Пп. супротно да је $a * b = -1$.

$$a + b + ab = -1, \text{ тј. } a + b(1 + a) = -1.$$

$$b(1 + a) = -1 - a$$

Решење.   Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

Треба још $a * b \neq -1$.

Пп. супротно да је $a * b = -1$.

$$a + b + ab = -1, \text{ тј. } a + b(1 + a) = -1.$$

$$b(1 + a) = -1 - a \quad / : (a + 1) \neq 0$$

$$b = \frac{-1-a}{1+a} = \frac{-(1+a)}{1+a} = -1$$

Решење.   Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

Треба још $a * b \neq -1$.

Пп. супротно да је $a * b = -1$.

$$a + b + ab = -1, \text{ тј. } a + b(1 + a) = -1.$$

$$b(1 + a) = -1 - a \quad / : (a + 1) \neq 0$$

$$b = \frac{-1-a}{1+a} = \frac{-(1+a)}{1+a} = -1 \quad \downarrow \quad b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\}.$$

Решење. Затвореност:

$$a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b = a + b + ab \in \mathbb{Q}.$$

Треба још $a * b \neq -1$.

Пп. супротно да је $a * b = -1$.

$$a + b + ab = -1, \text{ тј. } a + b(1 + a) = -1.$$

$$b(1 + a) = -1 - a \quad / : (a + 1) \neq 0$$

$$b = \frac{-1-a}{1+a} = \frac{-(1+a)}{1+a} = -1 \quad \downarrow \quad b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\}.$$

Стога $a, b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\} \Rightarrow a * b \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\}.$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$a * (b * c) = a + (b * c) + a \cdot (b * c)$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$\begin{aligned} a * (b * c) &= a + (b * c) + a \cdot (b * c) \\ &= a + (b + c + bc) + a \cdot (b + c + bc) \end{aligned}$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$\begin{aligned} a * (b * c) &= a + (b * c) + a \cdot (b * c) \\ &= a + (b + c + bc) + a \cdot (b + c + bc) \\ &= a + b + c + ab + ac + bc + abc \end{aligned}$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$\begin{aligned} a * (b * c) &= a + (b * c) + a \cdot (b * c) \\ &= a + (b + c + bc) + a \cdot (b + c + bc) \\ &= a + b + c + ab + ac + bc + abc \\ &= (a + b + ab) + c + (a + b + ab) \cdot c \end{aligned}$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$\begin{aligned} a * (b * c) &= a + (b * c) + a \cdot (b * c) \\ &= a + (b + c + bc) + a \cdot (b + c + bc) \\ &= a + b + c + ab + ac + bc + abc \\ &= (a + b + ab) + c + (a + b + ab) \cdot c \\ &= (a * b) + c + (a * b) \cdot c = (a * b) * c. \end{aligned}$$

Неутралан елемент:

$$x * e = x + e + x \cdot e = x$$

Неутралан елемент:

$$x * e = x + e + x \cdot e = x$$

$$(1 + x) \cdot e = 0 \Rightarrow e = 0 \in A.$$

Неутралан элемент:

$$x * e = x + e + x \cdot e = x$$

$$(1 + x) \cdot e = 0 \Rightarrow e = 0 \in A.$$

И

$$0 * x = 0 + x + 0 \cdot x = x.$$

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

одакле је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q}$

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

одакле је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q}$

(исто и из $x' * x = e$).

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

одакле је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q}$

(исто и из $x' * x = e$).

$$\frac{-x}{1+x} = -1 \quad / \cdot (1+x) \neq 0$$

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

одакле је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q}$

(исто и из $x' * x = e$).

$$\frac{-x}{1+x} = -1 \quad / \cdot (1+x) \neq 0$$

$$-x = -1 - x, \text{ тј. } 0 = -1 \quad \downarrow$$

Инверзан елемент:

За x' важи $x * x' = e$, тј. $x + x' + x \cdot x' = 0$,

одакле је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q}$

(исто и из $x' * x = e$).

$$\frac{-x}{1+x} = -1 \quad / \cdot (1+x) \neq 0$$

$$-x = -1 - x, \text{ тј. } 0 = -1 \quad \downarrow$$

Стога је $x' = \frac{-x}{1+x} \in \mathbb{Q} \setminus \{-1\}$.

Комутативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ комутативне у $\mathbb{R}$,

Комутативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ комутативне у $\mathbb{R}$, па и у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$a * b = a + b + ab = b + a + ba = b * a.$$

Комутативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ комутативне у $\mathbb{R}$, па и у $A \subset \mathbb{R}$ важи

$$a * b = a + b + ab = b + a + ba = b * a.$$

Закључак:

$(A, *)$ је Абелова група.

3. 1.44.

Испитати да ли је $(A, *)$ група ако је

$$A = \{(a, b) \mid a \in \mathbb{Q}, b \in \mathbb{Q}, a \neq 0\} \quad \text{и}$$

$$(a, b) * (c, d) = (ac, bc + c + d).$$

$$(a, b) * (c, d) = (ac, bc + c + d).$$

Решење.   Затвореност:

Нека су $(a, b), (c, d) \in A$.

$$(a, b) * (c, d) = (ac, bc + c + d).$$

Решење.   Затвореност:

Нека су $(a, b), (c, d) \in A$.

Из $a, c \in \mathbb{Q} \setminus \{0\}$ и $b, d \in \mathbb{Q}$ следи

$$a \cdot c \in \mathbb{Q} \setminus \{0\} \quad \text{и} \quad bc + c + d \in \mathbb{Q},$$

па је и $(a, b) * (c, d) = (ac, bc + c + d) \in A$.

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}^2$ важи

$$(a, b) * \left((c, d) * (f, g) \right) = (a, b) * (cf, df + f + g)$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}^2$ важи

$$\begin{aligned}(a, b) * \left((c, d) * (f, g) \right) &= (a, b) * (cf, df + f + g) \\ &= (acf, bcf + cf + df + f + g)\end{aligned}$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}^2$ важи

$$\begin{aligned}(a, b) * ((c, d) * (f, g)) &= (a, b) * (cf, df + f + g) \\ &= (acf, bcf + cf + df + f + g) \\ &= (ac, bc + c + d) * (f, g)\end{aligned}$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у $A \subset \mathbb{R}^2$ важи

$$\begin{aligned}(a, b) * \left((c, d) * (f, g) \right) &= (a, b) * (cf, df + f + g) \\ &= (acf, bcf + cf + df + f + g) \\ &= (ac, bc + c + d) * (f, g) \\ &= \left((a, b) * (c, d) \right) * (f, g).\end{aligned}$$

Неутралан елемент:

Важи $x * e = x$, тј.

$$(a, b) * (e_1, e_2) = (a \cdot e_1, b \cdot e_1 + e_1 + e_2) = (a, b).$$

Неутралан елемент:

Важи $x * e = x$, тј.

$$(a, b) * (e_1, e_2) = (a \cdot e_1, b \cdot e_1 + e_1 + e_2) = (a, b).$$

Добијамо систем

$$\begin{aligned} a \cdot e_1 &= a \\ b \cdot e_1 + e_1 + e_2 &= b \end{aligned}$$

Неутралан елемент:

Важи $x * e = x$, тј.

$$(a, b) * (e_1, e_2) = (a \cdot e_1, b \cdot e_1 + e_1 + e_2) = (a, b).$$

Добијамо систем
$$\begin{array}{l} a \cdot e_1 = a \\ b \cdot e_1 + e_1 + e_2 = b \end{array}$$
 одакле

$e_1 = 1$ и $e_2 = -1$, тј. $e = (1, -1) \in A$.

Неутралан елемент:

Важи $x * e = x$, тј.

$$(a, b) * (e_1, e_2) = (a \cdot e_1, b \cdot e_1 + e_1 + e_2) = (a, b).$$

Добијамо систем
$$\begin{array}{l} a \cdot e_1 = a \\ b \cdot e_1 + e_1 + e_2 = b \end{array}$$
 одакле

$e_1 = 1$ и $e_2 = -1$, тј. $e = (1, -1) \in A$.

Важи и

$$(1, -1) * (a, b) = (1 \cdot a, (-1) \cdot a + a + b) = (a, b).$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Добијамо систем
$$\begin{aligned} am &= 1 \\ bm + m + n &= -1 \end{aligned}$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Добијамо систем
$$\begin{array}{l} am = 1 \\ bm + m + n = -1 \end{array}$$
 одакле је

$$m = \frac{1}{a} \neq 0,$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Добијамо систем
$$\begin{array}{l} am = 1 \\ bm + m + n = -1 \end{array}$$
 одакле је
$$m = \frac{1}{a} \neq 0, \text{ па је } \frac{b}{a} + \frac{1}{a} + n = -1, n = \frac{-1-a-b}{a},$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Добијамо систем
$$\begin{array}{l} am = 1 \\ bm + m + n = -1 \end{array}$$
 одакле је

$m = \frac{1}{a} \neq 0$, па је $\frac{b}{a} + \frac{1}{a} + n = -1$, $n = \frac{-1-a-b}{a}$, тј.

$$x' = \left(\frac{1}{a}, \frac{-1-a-b}{a} \right) \in A.$$

Инверзан елемент:

Нека је за $x = (a, b)$ инв. ел. $x' = (m, n)$.

Важи $x * x' = e$, тј.

$$x * x' = (am, bm + m + n) = (1, -1).$$

Добијамо систем
$$\begin{aligned} am &= 1 \\ bm + m + n &= -1 \end{aligned}$$
 одакле је

$m = \frac{1}{a} \neq 0$, па је $\frac{b}{a} + \frac{1}{a} + n = -1$, $n = \frac{-1-a-b}{a}$, тј.

$$x' = \left(\frac{1}{a}, \frac{-1-a-b}{a}\right) \in A.$$

Важи и $x' * x = e$, па је x' инв. ел. у A .

Закључак:

$(A, *)$ је група.

$(A, *)$ није Абелова

Закључак:

$(A, *)$ је група.

$(A, *)$ није Абелова јер $*$ није комутативна у A :

$$(1, 0) * (2, 1) = (2, 3) \neq (2, 2) = (2, 1) * (1, 0).$$

4. 1.39. Нека је

$$A = \{f_{a,b}(x) : f_{a,b}(x) = ax + b, \ a, b \in \mathbb{R}, \ a \neq 0\}$$

и нека је $\circ$ операција на скупу A дефинисана као композиција пресликавања. Доказати да је $(A, \circ)$ група и испитати да ли је Абелова.

Решење. Композиција функција $f_{a,b} \circ f_{c,d}$ је дефинисана као $f_{a,b}(x) \circ f_{c,d}(x) = f_{c,d}(f_{a,b}(x))$.

Затвореност:

$$\begin{aligned} f_{a,b}(x) \circ f_{c,d}(x) &= f_{c,d}(f_{a,b}(x)) \\ &= f_{c,d}(ax + b) = c(ax + b) + d \\ &= acx + bc + d = f_{ac, bc+d}(x). \end{aligned}$$

$$a, c \neq 0 \Rightarrow ac \neq 0 \Rightarrow f_{a,b}(x) \circ f_{c,d}(x) \in A. \quad \checkmark$$

Асоцијативност:

Оп. $+$ и $\cdot$ су асоцијативне, комутативне и дистрибутивне у $\mathbb{R}$ па у A важи

$$\begin{aligned} f_{a,b}(x) \circ \left(f_{c,d}(x) \circ f_{g,h}(x) \right) &= f_{a,b}(x) \circ f_{cg,dg+h}(x) \\ &= f_{acg,bcg+dg+h}(x) \\ &= f_{ac,bc+d}(x) \circ f_{g,h}(x) \\ &= \left(f_{a,b}(x) \circ f_{c,d}(x) \right) \circ f_{g,h}(x). \end{aligned}$$

Неутралан елемент:

Идентичко пресликавање

$$f_{1,0}(x) = x$$

је неутралан елемент за $\circ$.

Инверзан елемент:

Инверзан елемент за линеарну функцију

$$f_{a,b}(x) = ax + b$$

је линеарна функција

$$f_{\frac{1}{a}, -\frac{b}{a}}(x) = \frac{1}{a}x - \frac{b}{a}.$$

Закључак:

$(A, \circ)$ је група.

$(A, \circ)$ није Абелова јер у A композиција $\circ$ није комутативна:

$$f_{1,2}(x) \circ f_{2,1}(x) = f_{2,5}(x) \neq f_{2,3} = f_{2,1}(x) \circ f_{1,2}(x).$$

5. 1.59. Доказати да је структура

$$(\{x + y\sqrt{2} \mid x, y \in \mathbb{Q}\}, +, \cdot)$$

поље.

Решење.   Означимо

$$A = \{x + y\sqrt{2} \mid x, y \in \mathbb{Q}\}.$$

Решење.   Означимо

$$A = \{x + y\sqrt{2} \mid x, y \in \mathbb{Q}\}.$$

$(A, +)$ Абелова група:

Оп. $+$ је затворена у A :

$$(x + y\sqrt{2}) + (v + w\sqrt{2}) = (x + v) + (y + w)\sqrt{2}. \quad \checkmark$$

Решење.   Означимо

$$A = \{x + y\sqrt{2} \mid x, y \in \mathbb{Q}\}.$$

$(A, +)$ Абелова група:

Оп. $+$ је затворена у A :

$$(x + y\sqrt{2}) + (v + w\sqrt{2}) = (x + v) + (y + w)\sqrt{2}. \quad \checkmark$$

Асоц. се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a + (b + c) = (a + b) + c. \quad \checkmark$$

Неут. ел. за $+$ је $e = 0 = 0 + 0 \cdot \sqrt{2} \in A$. ✓

Неут. ел. за $+$ је $e = 0 = 0 + 0 \cdot \sqrt{2} \in A$. ✓

Инв. ел. за $a = x + y\sqrt{2}$ је
 $a' = (-x) + (-y)\sqrt{2} \in A$. ✓

Неут. ел. за $+$ је $e = 0 = 0 + 0 \cdot \sqrt{2} \in A$. ✓

Инв. ел. за $a = x + y\sqrt{2}$ је
 $a' = (-x) + (-y)\sqrt{2} \in A$. ✓

Комут. се преноси из $\mathbb{R}$:

$a + b = b + a$. ✓

Неут. ел. за $+$ је $e = 0 = 0 + 0 \cdot \sqrt{2} \in A$.

Инв. ел. за $a = x + y\sqrt{2}$ је

$$a' = (-x) + (-y)\sqrt{2} \in A.$$

Комут. се преноси из $\mathbb{R}$:

$$a + b = b + a.$$

$(A, +)$ је Абелова група.

$(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група:

У 1. задатку $(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група.

$(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група:

У 1. задатку $(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група.

Дистрибутивност:

Како је $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$ у $\mathbb{R}$, то је она дистр. и у $A \subset \mathbb{R}$.

$(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група:

У 1. задатку $(A \setminus \{0\}, \cdot)$ Абелова група.

Дистрибутивност:

Како је $\cdot$ је дистрибутивна у односу на $+$ у $\mathbb{R}$, то је она дистр. и у $A \subset \mathbb{R}$.

Закључак:

$(A, +, \cdot)$ је поље.

КРАЈ ЧАСА